

TAMMEN LEVINNEISYYDESTÄ LÄNTISELLÄ UUDELLAMAALLA JA TURUNMAAN ITÄISIMMISSÄ OSISSA

ROBERT J. RAINIO

SUMMARY:

ON THE DISTRIBUTION OF OAK (*QUERCUS ROBUR*) IN THE SOUTHWESTERN-
MOST PARTS OF FINLAND

Saapunut toimitukselle 1977-03-26

Ne kartat, jotka ovat olleet olemassa tammen levinneisyydestä läntiseltä Uudeltamaalta (Skult 1956, 1960, 1965) osoittautuvat lähemmässä tarkastelussa varsin epäluotettaviksi. Tämän artikkelin puitteissa on siksi kerätty yhteen kirjoittajan vuosien varrella tekemät havainnot tammen luontaisista esiintymistä ja samalla esitetty joitakin näkökantoja, joita on pidetty kriteerionina esiintymän luontaisuutta pääteltäessä. Tietoja on esitetty äärialueina Inkoo kaakossa ja Halikko luoteessa. Tälle alueelle ei kirjoittajan käsityksen mukaan ole voinut kovin monia esiintymiä jäädä havaitsematta. Tämän tutkimuksen valossa tammen esiintymien pohjoisraja siirtyy pohjoisemmaksi kuin mitä aikaisemmin on ollut tunnettua.

JOHDANTO

Tammi on kasvimaantieteellisesti tärkeä laji, onhan hemiboreaalisen vyöhykkeen (AHTI 1968) pohjoisraja totuttu vetämään tammen pohjoisrajan mukaan. Niinpä odotaisikin, että tammen levinneisyys maassamme on jo kauan sitten yksityiskohdisaan selvitetty. Eri teosten kartat tammen levinneisyydestä ovat kuitenkin olleet varsin suurpiirteisiä ja vain SKULT (1960) on läntiseltä Uudeltamaalta julkaissut yksityiskohtia, jotka on mahdollista sijoittaa topografikartalle. Kartta peittää Lounais-Suomen saariston ja länsi-Uudestamaasta alueen Tammisaaresta länteen. Alunperin tämän artikkelin kirjoittaja ryhtyi tutkimaan kar-

tan merkintöjä uusia ekskursiokohteita löytääkseen — tammen esiintymät ovat aina tutustumisen arvoisia — mutta mitä useampia pisteitä sai topografikartalle sijoitettua ja maastossa tarkistettua, sitä heikommaksi osoittautui tammen esiintymisen tuntemus maassamme. Esimerkiksi Suomen toiseksi suurimman tammiston (Bromarv, Framnäs) alueella ei ko. kartan mukaan kasva ainuttakaan tammea ja toisaalta esitetään tietoja kokonaisista tammimetsistä, joissa todellisuudessa ei seiso ainuttakaan tammea. Kartasta päätellen noin kolme neljäsosaa alueen esiintymistä olisi kasvitieteilijöille entuudestaan tuntemattomia. Myö-

hemmin rajattavalla alueella kartan itälaidalla tuottaa tarkka erittely seuraavanlaisen tuloksen:

Oikein merkittyjä esiintymiä	2 kpl
Olemattomia tai tuhoutuneita esiintymiä	3 kpl
Väärin merkittyjä esiintymiä	8 kpl
Esiintymiä, joita ko. kartta ei lainkaan tunne	noin 30 kpl

Olemme Suomenmaassa siis itse asiassa vielä siinä pisteessä, ettei niinkään merkittävän lajin kuin tammen kohdalla — ainakaan läntisen Uudenmaan osalta — ole ollut olemassa riittäviä tietoja tarkkojen levinneisyyskarttojen laatimiseksi. Arvelun mukaan ko. levinneisyyskartta lienee syn-

AINEISTON TARKASTELUA

Tässä julkaistavan tutkielman esiintymistiedot kattavat alueen, johon kuuluvat seuraavat kunnat: Uudeltamaalta Bromarv, Tenhola, Tammisaaren kpk ja mlk, Pohja, Karjaa, Snappertuna ja Inkoo ¹⁾ (Hangon alueella ei kasva luontaista tammaa) ja Turunmaalta Halikko, Pertteli, Salo, Muurla, Perniö ja Kisko (myöskään Särkisalossa ei kasva luontaista tammaa). Lisäksi on esitetty tietoja Karjalohjalta ja Lohjalta pyrkimättä täydellisyyteen. Vm. ja ehkä Inkoota lukuunottamatta lienevät tiedot melko lailla täydellisiä.

Lueteltavat esiintymistiedot muuttavat

ESIINTYMÄN LUONTAISUUDEN KRITERIOT

Tämän tutkielman puitteissa on kiinnitetty huomiota vain tammen luontaisiin esiintymiin eikä siis lainkaan istutettuihin puihin tai metsiköihin. Huomiotta ovat jääneet myös villiintyneet tammet ja näennäisesti luonnonvaraiset taimet ja nuorpuut, joiden olemassaoloa ei voi selittää muuten kuin siementymisellä puistopuista.

¹⁾ Kuvauksessa ei ole huomioitu viimeisiä kuntaliitoksia. Esim. ovat Bromarv, Tammisaaren mlk ja Snappertuna 1. 1. 1977 lakanneet olemasta.

tynyt siten, että SKULT (1956) on tutkinut saariston kasvillisuutta vain alueilla Kemiöstä länteen ja täyttänyt karttansa laita-alueet joidenkin epäluotettavien kirjallisuustietojen perusteella. Tammen kirjallisuudessa mainituista esiintymistä on Helsingin yliopiston kasvitieteellisellä laitoksella laadittu tietokonekiuskat; niidenkin puutteellisuus vahvistaa ainakin Uudenmaan osalta sen mitä edellä on sanottu tammiesiintymien tuntemuksesta.

Tietojen täydentäjinä haluan esittää kiitokseni ylimetsänhoitaja Torsten Ranckenille Tammisaaresta, metsänhoitaja Vilhelm Svahnströmille Karjalalta, maisteri Antti Nymanille Halikosta ja metsäteknikko Eskil Ehrstedtille Hangosta.

myös jossakin määrin käsityksiä tammen pohjoisrajasta Suomessa. SKULTin mukaan (1965) sen pitäisi kulkea linjalla Halikko—Uskela—Tenhola—Pohja—Karjalohja—Lohja. Tämän tutkielman nojalla on raja korjattava linjalle Halikko—Pertteli—Muurla—Perniö—Kisko—Karjalohja—Lohja. Siirtymä Salon seudulla ei ole niinkään merkittävä kuin Perniön—Kiskon kohdalla. Kaikki nämä tähän asti kuvatun levinneisyysrajan pohjoispuoleiset esiintymät lienevät kasvitieteellisessä kirjallisuudessa ennestään tuntemattomia.

Esiintymän luontaisuutta ei tietenkään ole aina ollut mahdollista aivan varmasti todeta. Luontaisille tammiesiintymille on kuitenkin olemassa varsin luonteenomaisia piirteitä, joihin perustuen päättely on mahdollista tehdä melko suurella todennäköisyydellä. Näitten piirteitten ymmärtämiseksi tulee olla selvillä tammen jääkaudenjälkeisestä levinneisyyshistoriasta, sen väheneemiseen vaikuttaneista syistä, mitkä suurelta osalta ovat olleet yhtä kuin ihmisen toiminta sekä myös tammen kilpailuekologiasta muiden puulajien suhteen. Näitten eri tekijöit-

ten nojalla tammen nykyisin yleisimmät esiintymistyyppit ovat varsin loogisesti selitettävissä. Kaikkein useimmin tavataan tammaa nykyisin kivisillä, kuivilla ja siksi usein harvapuustoisilla mäenyrkän-teillä monasti nauhamaisesti siinä, missä avokallio loppuu, edellyttäen että rinne viettää edelleen eikä heti pääty tasamaahan. Edafisesti tähän monessa mielessä rinnastettavaa tyyppiä ovat kuivahkot pellonlaidat ja viljelystenkeskeisten kivikkojen ympäristöt. Sellaiset seikat kuin etäisyys asutuksesta, puiden sijainti taloihin ja toisiinsa nähden (rivistöt) jne. lienevät help-

poja arviointiperusteita. Kolmas melko hyvä viite esiintymän luontaisuudesta on varsinkin vanhempien yksilöitten epätasainen ikä. Istutuksissa ovat kaikki puut alunpitäen samanikäisiä ja ylen harvoin niitä myöhemmin täydennetään uudella ikäluokalla. Vartuttuaan istutus ehkä sitten siementää ympärilleen, mutta välissä on selvä ikäluokkaero. Niinpä voidaankin esiintymää hyvällä syyllä pitää luontaisena, mikäli se sijoittuu maastoon yllä kuvailulla tyyppillisellä tavalla, ihmisasumuksiin nähden epäsäännöllisesti ja vanhimpien yksilöiden ikärakenne on epätasainen.

POHDINTAA

Tammen yllä kuvaillut, yleensä kuivat ja aurinkoiset esiintymispaikat on tahdottu selittää jonkinlaisilla tammen vaatimilla mikroklimaattisilla eduilla kylmällä pohjoisrajalla (mm. TAPANA 1958). Kuitenkin tapaa yksittäisiä yksilöitä vastaavilla paikoilla myös pohjoisrinteissä ja istutettuna menestyy tammi mainiosti melko/kaukana nykyisen pohjoisrajan yläpuolella: ilmastolliset tekijät eivät siksi voi olla tärkeysjärjestyksessä ensimmäisiä. Tammen nykyinen pohjoisraja onkin käsiteltävä luonteeltaan hävitysrajaksi (vrt. myös RANCKEN 1964), johon erilaisilla kilpailuekologisilla tekijöillä on ollut ratkaiseva vaikutus. Ainoastaan mainitunlaisilla paikoilla on näet tammi vuosisataisten metsänraivausten jälkeen vain lounaiseteläisellä rannikkokais-talla löytänyt pienen »ekologisen lokeron», jossa se on jotenkuten ollut kilpailukykyinen muiden puulajien kanssa. Juuri rannikkoalueella suosii tammaa ensinnäkin erityisesti täällä runsaasti esiintyvä kuusen tyvilahoisuus ja toiseksikin kuivat alkukesät, joita vielä pahentaa aikainen lumen-sulamien ja matalapohjaiset maat. Rai-vaamattomissa rinne-esiintymissä näkee usein kuivien kesien ja tyvilahon tappamia tai vikuuttamia kuusia, jolloin syväjuurinen ja kuivuutta paremmin sietävä tammi on vapautunut vaarallisesta kilpailijastaan. Unohtaa ei myöskään pidä menneinä aikoina ajoittain varsin intensiivistä karjankäyntiä ja viime vuosina yhtä vaikeiksi muodostuneita hirvituhoja, jotka tasamaalla ovat

joko tyystin tuhonneet tamentaimet tai ainakin vikuuttaneet niitä niin, ettei niillä kilpailussa kuusta ja muita puulajeja vastaan ole ollut mitään mahdollisuuksia. Kivikoissa ja kallionyrkän-teillä eläinten liikuminen on hankalampaa ja tammi siksi tasavertaisemmassa asemassa. Myös mainittu TAPANA (1958) on tutkimuksissaan yrittänyt löytää selitystä näille samoille havaitsemilleen seikoille maaperänäytteiden ja pintakasvillisuuden avulla, mutta ei tunnu siltä pohjalta löytäneen mitään varsinnaista yhteistä tekijää. Jonkinlaista korrelaatiota hän on havainnut maaperän happamuuteen, mikä onkin luonnollista: emäksisyys lie tammen kilpailukykyä parantavista tekijöistä eräs, joskin tulos saattaa ehkä olla osittain sekundäärinen (vuosituhantisen lehtikarikkeen vaikutus, kuusen suurempi taipumus tyvilahoisuuteen emäksisillä mailla). TAPANA esittää mielipiteenään mereisyyden olevan »ilmeinen tammen esiintymiseen vaikuttava tekijä» ja »ilmaston asettavan tammen levinneisyydelle mereisyyden muodossa pohjoisrajan». Kuitenkin on tämän artikkelin kirjoittajan mielestä paljon luultavampaa mereisyyden suosinnan johtuvan pääasiassa puulajikilpailullisista tekijöistä ja ihmisen toiminnasta eikä mereisyydestä meteorologisena käsitteenä primäärisesti.

Tammen luontaisten esiintymien rekisteröintitilanteen suhteen on lopuksi syytä huomauttaa, ettei luotettavia havaintoja liene esitetty myöskään Uudenmaan kes-

kisistä osista: alueelta on olemassa eräitä tutkielmia, (BRENNER 1930 ja OLLINMAA 1952), mutta nekin vaikuttavat varsin puutteellisilta. Itä-Uudellamaalla ei tammea esiinny, mutta nykyisen rajan takaa on viime vuosisadalla suoritettu varsin perusteellinen rekisteröinti (THESEFF 1895). Turunmaan keskiset ja luonteiset osat lienevät myös paremmin kartoitettuja. Paitsi em. (SKULT 1956) tutkimuksia on TAPANA (1958) täältä julkaissut melko yksityiskohtaisen selvityksen Uudenkaupungin mlk:sta ja Laitilasta luoteessa Piikkiöön kaakossa, mutta tutkimuksen ulkopuolelle ovat jääneet suurimmatkin saaret. Keskinen Uusimaa ja osat Turunmaan saaristoa (Ahvenanmaa?) lienee siis yhä vieläkin katsottava valkoisiksi läikiksi kartoillamme!

Esiintymäkuvauksen jälkeen liitetyt koodit tarkoittavat:

- a — kirjoittajan arvion mukaan kiistatta luontainen esiintymä
- b — kirjoittajan arvion mukaan todennäköisesti luontainen
- c — kirjoittajan arvion mukaan luontaisuus epävarma, ehkä alunalkaen istutettu, mutta täysin naturalisoitunut.
- 1 — kirjoittaja on henkilökohtaisesti nähnyt esiintymän
- 2 — perustuu luotettaviin suullisiin tai kirjallisiin tietoihin.

Seuraavaksi esitetään puun tai puuryhmän koordinaatit, laajemman esiintymän kyseessä olleen edustavimman esiintymäosan koordinaatit.

BROMARV

Byön Pieni metsikkö luoteisrannalla, muutama vanhempi puu tästä etelään ja jnknv nuorennosta kautta saaren. a-1 59-53-20: 23-04-30

Sandö Nuorempia puita jnknv myös mantee-reen puolella rannan tuntumassa em. saarta vastapäätä. b-1 59-52-50: 23-05-00

Kaderno Hyvin runsaasti kaikenikäisiä puita, kaakkoisosissa lähes puhtaina metsikköinäkin, eniten kuivahkolla 0-My, mutta runsaasti myös karummalla maalla. a-1 59-53-50: 23-04-30

Bengtsår Hajallaan kautta saaren lounaisten ja keskisten osien. Södergårdin autiotalosta länteen usein a pikku metsikköinäkin. a-1 59-54-00: 23-06-50

Kansjerf Muutamia vanhoja puita merenrannalla kartanosta etelään. b-2 59-56-30: 23-00-20

Wettlax Keskellä peltoa arviolta 250-vuotias tammi. Läheisten talojen puistoissa kyllä nuorempia istutettuja puita, mutta vanhus lienee katsottava luontaiseksi. c-1 59-56-20: 22-55-20

Rilax Kartanonpuiston järeimmät tammetsat voitaneen olettaa luontaisiksi. 32–33 m korkeina ne ovat Suomen korkeimmat tammetsat. c-1 59-57-30: 23-04-10

Korsuddarna Runsaahkosti matalaa tammea kuivalla, kivisellä ja matalapohjaisella maalla. a-1 60-02-00: 22-59-30

Käringviken Lahden pohjukassa hajallaan runsaahkosti kaikenikäistä tammea, valtaosa nauhamaisesti kallionalusrinteessä. Seassa runsaasti niinipuuta. a-1 60-02-30: 23-01-20

Solböle Lahden suulla vanhoja tammia pienenä metsikkönä. Koeaseman ympäristössä nuorempaa puuta. a-1 60-02-40: 23-02-00

Kägra Talosta itään ja koilliseen hajallaan erikikäisiä tammia, jokunen varsin järeäkin, pieni metsikkö rannalla. a-1 60-01-10: 23-05-30

Knopön Runsaasti vanhoja ja myös nuorempia puita saaren keski- ja eteläosissa lehtomailla. Myös niinipuuta ja muutamia luontaisia jalavia. a-1 60-01-20: 23-06-20

Framnäs Suomen ilmeisesti toiseksi suurimmat tammimetsät, lehmusta paikoin runsaasti sekapuuna. Jalopuulehdot sijoittuvat tyypillisesti kallioiden ja peltojen väliin jääville rinteille. Edustavimmat alueet ovat länteen viettävillä rinteillä. (SKULT 1960 ei tunne yhtään tammea tältä alueelta). a-1 60-00-40: 23-06-00

TENHOLA

Ekön Keski-ikäistä ja nuorempaa tammea hajallaan pääasiassa saaren pohjoisosissa. Vanhimmat lienevät tuhoutuneet sodan aikana. a-1 59-53-50: 23-17-00

Järnö Joukko vanhoja puita kalliokkojen juurilla peltojen ympärillä. Jokunen nuorpuu mantee-reen puolella. a-1 59-54-30: 23-18-30

Krokby—Smedsede Gennarbyvikenin länsirannalla vanhoja tammia ja jnknv nuorennosta peltojen laitamilla. a-1 59-58-50: 23-16-40

Ovanmalm—Finby Esiintymän olemassaolo ja sijainti melko odottamaton, ehkä aikaisempien sisämaaeiintymien viimeinen sirpale. Karulla ja soistuneella metsäseudulla Kiimasuonlammen pohjoispuolella kaukana ihmisasutuksesta hajallaan muutamia vanhoja tammia, enää tiittävästi vain kolme yksilöä. Paikallisten asukkaiden kertoman mukaan on puita ennen ollut paljon runsaammin

ja laajemmalla alalla. Hirvet raiskanneet kaiken nuorennoksen. a-2 60-06-50: 23-18-40

Seuko—Högböle Aivan lähellä Bromarvin rajaa Framnäsini esiintymään liittyen iso tammi ja hajallaan nuorpuuta. a-1 60-00-40: 23-07-10

Kvigos—Öjen Keskellä peltoa (Mataplatsslätten) arviolta 250-vuotias tammi ja Rädalsjönin länsirannalla (Aspvikan yksittäisiä vanhoja puita vanhan raivon reunalla. a-1 60-04-20: 23-01-20

Kvigos—Lagerholmen Vanhoja puita hajallaan hyljättyjen niittyjen liepeillä. Jnknv myös keski-ikäisiä puita. a-1 60-04-10: 23-01-50

TAMMISAAREN MLK

Hästö Muutamia vanhoja puita varsinkin saaren länsiosissa ja nuorempia yksilöitä hajallaan nuorehkon koivikon varjossa. Saareissa kuuluu olleen enemmän runsaasti tammea, mutta sodan aikana saari paloi useaan otteeseen ja lähes koko vanha puusto tuhoutui. a-1 59-51-20: 23-20-30

Hermansö Yksittäisiä tammia hajallaan. Sama kohtalo kuin edellä. a-1 59-58-20: 23-18-00

Skäldö—Grevö Vanhoja puita peltojen reunoilla kymmenkunta, harvakseltaan nuorennosta. a-1 59-54-20: 23-30-10

Gullö—Edesbacka Muutamia vanhoja ja keski-ikäisiä puita peltojen reunamilla. a-1 59-52-10: 23-25-50

Gullö—Gullö gård Useita lähes puhtaita tammilehmusmetsiköitä rannan tuntumassa kallioisella lehtomaalla ja varsin runsaasti nuorennosta varsinkin kallioisilla paljaaksihakkuualueilla kartanosta itään. a-1 59-52-10: 23-25-50

Gullö—Dragons Mahd. luontainen vanha puu, muutama nuorempi. b-1 59-56-10: 23-27-40

Trollböle Nuorempaa ikäluokkaa rannan tuntumassa. a-1 59-58-00: 23-23-40

Westerby Eri-ikäisiä puita peltojen laitamilla, ainakin osa luontaisia. b-1 59-50-00: 23-25-00

TAMMISAAREN KPKI

Alkuperäiset metsät on hakattu jo niin kauan sitten että on mahdotonta sanoa, onko luontaisia yksilöitä enää jäljellä. Kaupunkialueen suurin yksilö seisoo Radiotalon pihalla, ikää arviolta 350 vuotta. c-1 59-57-30: 23-26-20

Snäcksund Vanhimmat tammetsat ilmeisesti luontaisia, muualla Hagenissa runsaasti luontaisesti kylväytyneitä nuorpuuta, pitkin rantoja myös keski-ikäisiä. b-1 59-57-50: 26-20

Ramsholmen Lounaisrannalla ilmeisesti myös luontaisia. a-1 59-57-50: 23-25-40

Högholmen Itälaidalla useita luontaisia puita ja runsaanlaisesti nuorennosta. a-1 59-57-30: 23-25-50

Slättholmen Joitakin tammia, jotka ovat istutettua metsikköä selvästi vanhempia. a-1 59-57-20: 23-24-20

SNAPPERTUNA

Storholmen kaupungin rajalla. Vanhoja tammia ja lehmuksia runsaasti kautta saaren, itäosissa puhdasta jalopuulehtoa n. 2 ha. Järein tammi ympärysmatatan 4.6 m. a-1 59-58-30: 23-29-30

Lillholmen Sekapuuna eri-ikäistä tammea ja lehmusta kautta saaren. a-1 55-58-40: 23-30-20

Gammelboda Muutama vanha puu ja kohtalaisesti nuorennosta pääasiassa talosta kaakkoon. a-1 59-58-50: 23-29-10

Langansböle Hajallaan taimia ja nuorpuuta, joista ainakin osa alunperinkin luontaisia. a-1 59-59-50: 23-29-10

Söderby Persöfladanin länsipuolisen peltoaukean laitamilla kaikenikäistä tammea. Pieni puhdas rauhoitettu metsikkö, sekapuuna lehmus. a-1 59-57-50: 23-35-30

Köpböle Kylästä länteen pellon laidoilla erikikäistä tammea, lehmusta ja vaahteraa. Huomiota herättävästi puhdas, matala metsikkö mäen harjalla, pohjoisrinteessä länsi-Uudenmaan tietävästi järein tammi ymp. mitta 5,2 m. a-1 59-58 30: 23-36-50

Raseborg Prästholmen Lounaisrinteessä niinipuun joukossa yksi ainukainen n. 100 vuotias tammi. b-1 59-58-30: 23-39-20

Finnäs Kirkon ja pappilan välissä kaksi vanhaa puuta, jotka mainitaan luontaisiksi. c-1 59-59-50: 23-39-20

Raseborg Ekåsa (Sjöängskullen) Kahdella vierekkäisellä mäellä peltojen keskellä runsaanlaisesti tammea sekapuuna. a-1 60-00-10: 23-38-20

Konungsböle (Ekbackaberget) Yksi ainoa tammi karulla kalliolla, lähitalon vanhaemännän mukaan on ennen ollut useampia. Kaksi yksilöä mäestä 6–700 m koilliseen. Ei nuorennosta. a-1 60-01-10: 23-44-20

Törvesbro (Bergby) Brädängin tienhaarasta pohjoiseen kivisessä rinteessä yksi yksilö, kallion kolossa toinen pienempi. a-1 60-00-40: 23-44-30

Nothamn Suullisen tiedon mukaan jokunen vanha tammi. c-2 59-53-10: 23-45

INKOO

Tostholm Saaren keskellä sijaitsevan peltoau-

kean laitamilla harvakseltaan eri-ikäisiä puita. a-1 59-56-50: 24-50-50

Pärsholm Vanhoja puita saaren luoteisosassa. b-2 59-56-50: 23-51-40

Bastö Talon koillispuoleisen painanteen laitamilla melko runsaasti eri-ikäisiä puita, jotkut erittäin järeitä, n. 4 m. Joukossa villivahteraa. Yksi vanha puu myös saaren koillisosassa. a-1 59-56-50: 23-57-10

Gloholm Muutama vanha puu saaren keskiosissa. a-1 59-56-50: 23-56-40

Orslandet Bjurs Muutama nuorempi puu pellon laidassa ja talon pihalla yksi järeä, n. 200 v monihaarainen tammi. c-1 59-57-50: 23-53-20

Orslandet Rövass Vanhaa tammaa ja lehmusta melko runsaasti kallioiden ja peltojen välisillä rinteillä muodostaen paikoin pikku metsiköitäkin. Myös luontaista saarnea. a-1 59-58-40: 23-54-20

Älgsjölandet Saaren läntisimmässä osassa (Stenholm ja Villholm) lähes puhtaita jalopuumetsiä, laajemmaltikin yksittäisiä puita. Esiintymä lienee lähellä kolmatta sijaa Suomen suurimpien tammimetsien joukossa. a-1 59-59-00: 23-54-30

Barölandet Koilliskärjessä ja Åkerholmin saarella hajallaan tyyppillisesti kalliorinteissä. a-1 59-59-20: 23-53-10

Stor-Ramsjö Kartanosta kaakkoon vanhempia puita. a-2 59-59-50: 23-54-40

Finpadda Aivan Nötön rajalla tien varrella muutama vanhempi ja joitakin nuorempia yksilöitä. b-1 60-00-40: 23-52-50

Fagervik gård Luonnonpuistossa ja Brännäholmenilla jokunen parisatavuotias yksilö, jotka lienevät luontaisia. b-1 60-02-10: 23-48-

Svarträsk Maantien pohjoispuolella järvestä luoteeseen tyyppillisellä tavalla sijoittuneita kantoversarykkelmiä. Ei enää vanhempia runkoja. a-1 60-00-40: 23-47-30

Backa-Solbacka Torpasta koilliseen jyrkän kallion alla joitakin alle 100-vuotiaita puita ja pohjoiseen lähtevässä rotkomaisessa painanteessa muutama järeä tammi. a-1 60-01-00: 23-47-10

Westerby Djurbäck Torpasta pohjoiseen ns. Gädduddsbergetin lounaisilla rinteillä korkealla kallion alla tyyppillisesti sijoittuneina parisenkymmentä puita. Torpan luona yksi ja taksvärkkien varrella Tyskmossenista pohjoiseen yksi puu ja pari tainta. Täällä niin kuin lähistöllä muutenkin on taimia varsin harvakseltaan eivät ne hirvien ja jänisten vuoksi vartu vanhoiksi. a-1 60-01-40: 23-45-

Tätelträsk Järvestä pohjoiseen korkealla kiviakorinteessä tamminauha. Yksi puu idempänä

Björnmossenin reunassa ja yksi lammesta noin 200 m länteen. a-1 60-02-10: 23-46-40

Björnmossenista pohjoiseen kolme vanhaa puuta. a-1 60-02-40: 23-47-

Stora Bonäs Kaakkoisrinteillä sekä Lill- ja Storbönäsien välisen lahden pohjukassa vanhoja puita sekä runsaanlaisesti sotia edeltävältä ajalta peräisin olevaa nuorennosta. a-1 60-01-50: 23-47-30

Marsjön Rönnkärr Torpasta pohjoiseen ja koilliseen hajallaan joitakin vanhoja puita ja harvakseltaan taimia. a-1 60-03-20: 23-53-30

Linkulla Hultestorpista itään kallion etelärinteessä runsaasti nuorennosta, jota hakkuissa hiukan autettu. Sota-aikana kuuluu vanhat tammet kallion alta kaadetun ja myydyin. a-1 60-07-00: 23-54-

Linkulla Tranbacka ja Hällbacka talojen puolivälissä pohjoiseen viettävässä kalliopainanteessa yksi vanha puu. a-1 60-07-10: 23-56-

Gårdsböle Tjärntorp Yksi vanhempi yksilö talosta kaakkoon ja jonkun verran taimia. a-1 60-04-40: 23-55-00

Gumböle Frostankärr Sota-aikana kaadettu useita vanhoja runkoja, jäljellä yksi laho yksilö ja nuorennosta hajallaan talosta länteen ja rotkolaaksossa Tjärnenistä pohjoiseen. Huomiotaherättävää on monien runkojen rodullisesti erinomainen muoto. a-1 60-05-00: 23-55-10

Västankvarn Kalvik (Näsby) Runsaasti erikikäistä tammaa ja lehmusta metsikkönä talosta itään pellonlataa seuraten, jonkin verran myös syvemmällä metsässä. Säästömetsä, täysin hoidamaton; runsaasti huonomuotoisia puita. a-1 60-05-00: 23-53-00

Näsby Linkullasjön eteläpuolella j'kin puita. a-1 60-05-20: 23-53-40

Västankvarn Edellisistä katsoen peltoaukeitten eteläpuolella maantien varressa luontaista nuorennosta. a-1 60-04-40: 23-52-30

(Svartbäck Mossholmarna Kirjallisuustiedon (BRENNER) mukaan ollut ennen esiintymä, lienee nykyisin hävinnyt; maastotiedustelu tulokseton.)

KARJAA

Finby Falkombergen Aivan Inkoon rajalla kallion lounaisrinteessä kolme vanhempaa puuta ja kohdallisesti nuorennosta, joka kuitenkin hirvien pureksimana jäänyt muun taimiston pimentoihin. a-1 60-02-10: 23-45-30

Grabacka Källträskin rannasta luoteeseen rehevän rintein yläosissa jokunen vanha puu. a-2 60-02-30: 23-43-10

Visanbacka Kylän alueella on pihapuina järeitä tammia huomiotaherättävän useita. Samannimisen talon pihapiirissä kaksi varsin järeää yksilöä (ymp.mitta 4.15 ja 4.35) jotka ehkä alunperin luontaisia säästöpuita. c-1 60-03-20: 23-41-20

Kroggård Gälisjön eteläpuoleisissa metsissä yksittäisiä tammia ja lehmuksia. a-2 60-04-00: 23-44-20

Kila Kumpareella keskellä laajaa peltoaukeata n. 100-vuotinen kaksirunkoinen yksilö, luultavasti luontainen. b-1 60-03-30: 23-40-40

Mustion ruukki Runsaanlaisesti lähemmäs sata vuotta sitten istutettuja tammia ja laajalla alalla nuorennosta. Kuitenkin jokunen vielä selvästi vanhempi puu, jotka oletettavasti luontaisia. b-1 60-09-09: 23-50-30

Bällby Eräitä varsin järeitä puita peltojen keskellä, rannalla hajallaan nuorempia yksilöitä. b-1 60-10-50: 23-50-40

Kleven Lövkulla Alueella kasvavat luontaisina kaikki jalot lehtipuumme jalavia lukuunottamatta. Tammaa runsaimmin niemen kaakkoisosissa. a-1 60-12-00: 23-54-00

POHJA

Ekerö Ekskogen nimisestä torpasta n. 100 m etelään joukko keski-ikäisiä puita ja hajallaan jnkvn nuorennosta harjun kupeessa. Ei vaikuta varmuudella luontaiselta. c-1 60-01-10: 23-32-00

Pehrsböle Kvarnträskistä itään hajallaan erikikäistä, pääasiassa nuorempaa puuta. Esiintymä vaikuttaa luontaiselta, mutta tien varresta tiedetään kaadetun vanha tammikuja. b-1 60-05-20: 23-25-30

Fiskars Bollstad ja Gästerby Borgbyträskin pohjoispään rinteissä eri-ikäisiä tammia. b-1 60-07-10: 23-32-10

Böle Bölen talon pihalla suuri, kolmirunkoinen, rauhoitettu yksilö. b-1 60-07-10: 23-35-50

Slicko Pikkulampea vastapäätä toisella puolen maantietä yksi vanha tammi ja muutama vanhempi taimi. a-1 60-09-20: 23-33-50

KARJALOHJA

Lanviikki Lohjanjärven tuntumassa hajallaan yksittäisiä puita. b-1 60-10-40: 23-46-00

Kuusia Pienestä Jänesjärvestä pohjoiseen uuden maantien lounaispuolella itärinteessä pari yksinäistä yksilöä. a-1 60-12-00: 23-40-50

Särkiä Syväoja Yksittäinen tammi. b-2 60-12-30: 23-41-20

Puujärvi Immola Rannan tuntumassa hajallaan eri-ikäisiä puita. a-1 60-13-30: 23-41-40

Piipola Sisämaan ehkä runsain esiintymä. Puujärveen viettävällä etelärinteellä vanhempiakin puita pienenä metsikkönäkin. a-1 60-15-30: 23-43-20

Karkalinniemi Hajallaan lehmusten lisäksi myös jokunen harva tammi, jonka nuorennos loistaa poissaolollaan, vaikka olosuhteet olisivat suotuisat (?). Syynä ehkä sukusiitosdepressio. a-1 60-14-20: 23-47-50

LOHJA

Kirkniemi Kirkkosaari Kaksi yksittäistä säästöpuuta peltoaukealla. b-1 60-10-20: 23-54-30

Jalassaari Ahtialan kartanosta länteen maantien varrella joitakin ilmeisesti luontaisia puita. b-1 60-12-50: 26-54-30

Jalassaari Luoteisimmalla niemellä runsaanlaisesti sekä tammaa että lehmusta kahdella eri metsäsaarekkeella. a-1 60-12-50: 23-52-30

Lohjansaari Paavola Tien varressa yksittäisiä. a-1 60-13-30: 23-53-10

Myllylampi Viuhdin rajalla valtateiden risteyksessä harjun rinteillä eristynyt esiintymä, joka on maamme kaikkein kauimpana merenrannasta sijaitseva. Puiden vaihteleva ikä ja epäsäännöllinen sijainti puhuvat esiintymän luontaisuuden puolesta, lähellä tosin myös istutettua tammaa. Varsinkin teittenristeytyksen luoteishaarukassa oleva vanha tammi vaikuttaa kovasti luontaiselta. b-1 60-18-50: 24-14-00

KISKO

Orijärvi Niementalon ympäristössä Ori- ja Määrjärvien välisen salmen itäpuolella eri-ikäisiä, järeitäkin puita. Talon väen kertoman mukaan kaadettiin ja myytiin sotavuosien jälkeen talon pihalta maamerkinäkin toiminut jättitammi. Esiintymä vaikuttaa täysin luontaiselta jo topografiansakin puolesta. Kaikesta päätellen entuudestaan tuntematon esiintymä, jota ei ole huomioitu pohj. rajaa vedettäessä. a-1 60-12-50: 23-30-10

PERNIÖ

Teijonsaari Yksittäisiä tammia niittyjen reunamalla. b-2 60-14-40: 22-55-20

Teijon kartano Rannassa vanha, luontaiselta vaikuttava yksilö. c-2 60-15-30: 22-57-10

Mäkisauru Kankare Järeä, kaksihaarainen puu,

ympäristössä jonkinverran keski-ikäistä ja nuorempaa tammaa. a-1 60-33-50: 23-07-50

Mäkisauru Samassa rinteessä runsas km pohjoiseen muutama keski-ikäinen tammi. a-1 60-14-20: 23-08-00

Ylikylä Hakalan talosta pohjoiseen kumpareella vanhempia tammia ja lehmuksia ja nuorempaakin tainta. b-1 60-16-40: 23-06-50

Ylikylä Pohjanjärvi Itärannalla joukko vanhoja tammia, harvakseltaan nuoria puita myös järven länsirannoilla. a-1 60-17-30: 23-07-10

Pohjankylä Jyrkässä lounaisrinteessä radan itäpuolella eri-ikäisiä, enimmäkseen nuorehkoja puita. a-1 60-18-50: 23-06-40

MUURLA

Perttilä Riihimäki Talon takana vielä nähtävissä suuren tammen kanto, ympäristössä hajallaan joitakin nuorpuita ja kantovesarykelmiä. a-1 60-20-40: 23-10-10

Hämmäinen Salo—Muurlatien lounaispuolella yksittäisiä puita ja kartanosta pohjoiseen Salon rajalla sijaitsevan kallion rinteillä varsinkin länsipuolella runsaasti huonomuotoista tammaa. a-1 60-23-00: 23-10-20

Helsingin valtatie pohjoispuolella länsirinteessä eri-ikäistä tammistoa. a-1 60-23-20: 23-10-20

Koski Ylisjärven itärannalla länsi- ja etelärinteillä hajallaan eri-ikäistä tammaa, joka saattaisi olla alunperin Eriksbergin kartanon puistostakin siementynyttä. Vanhimmat (nykyiset) puistopuut

ovat kuitenkin siksi nuoria, etteivät ne voine olla vanhimpien metsätammien emopuita. Eiintymän makro- ja mikrotopografia puhuvat lisäksi alkuperäisyyden puolesta. b-1 60-22-30: 22-17-20

PERTTELI

Veitakkala Mäenrinteessä kartanosta luoteeseen. b-2 60-25-40: 23-10-10

HALIKKO

Yttelä Laajalla kalliokomaalla Marttilan tiestä itään muutamia kitukasvuisia tammia. a-1 60-25-10: 23-05-00

Märy Pihkon talon ja Halikonjoen välissä kuivahkolla matalahkopohjaisella etelärinteellä runsaanlaisesti keski-ikäistä tammaa. a-1 60-25-50: 23-00-40

Joensuun kartanonpuiston tammista saattavat vanhimmat olla luontaisia. c-1 60-23-10: 23-05-00

Joensuun ja Viurilan kartanoitten välisellä mäellä hajallaan kohtalaisesti enimmäkseen nuorta tammaa. a-1 60-23-00: 23-04-30

Vuorentaa Pellonreunarinteessä kartanosta länteen. a-1 60-22-10: 23-02-2

Vaisakko Sekä mäen molemmilla rinteillä että painanteen sisämaan puoleisessa rinteessä runsaasti sekä järeitä, keski-ikäisiä että nuorempia tammia ja niinipuita, paikoin puhtaina metsiköinäkin. a-1 60-21-40: 23-03-20

KIRJALLISUUSLUETTELO

- AHTI, T., HÄMET-AHTI, L. & JALAS, J. 1968. Vegetation zones and their sections in northwestern Europe. Ann. Bot. Fenn. 5.
- BRENNER, W. 1930. Något om eken i Nyland. Forstlig tidskrift 47 (1).
- OLLINMAA, P. 1952. Jalot lehtipuumme luontaisina ja viljeltyinä. Silva Fenn. 77.
- RANCKEN, T. 1964. Träden i park och landskap. Helsingfors. Frenckellska Tryckeriet.
- SKULT, H. 1956. Skogsbotaniska studier i skärgårdshavet med speciell hänsyn till förhållandena i Korpo utskär. Summary: Studies

- in the forest botany of »Skärgårdshavet». Acta Bot. Fenn. 57.
- SKULT, H. 1960. Atlas över Skärgårds-Finland 4:3. Nordenskjöd-Samfundet in Finland. Helsingfors.
- » — 1965. *Quercus robur* L. — Tammi. Suuri Kasvikirja II Helsinki.
- TAPANAN, P. 1958. Tammi (*Quercus robur* L.) Lounais-Suomen mantereella. Turun Ylioppilas V. Turku.
- THESLEFF, A. 1895. Eken i östra Finland. Finska Forstföreningens Meddelanden XII. Helsingfors.

SUMMARY:

ON THE DISTRIBUTION OF OAK (*QERCUS ROBUR*) IN THE SOUTHWESTERN-MOST PARTS OF FINLAND

The maps concerning the natural distribution of oak in the southwesternmost parts of Finland have proved most unreliable in detailed examination. The author has here collected his observations of natural oak in the westernmost parts of the landscape Uusimaa and in the easternmost parts Turunmaa, the islands excluded. Furthermore he

has put forward some viewpoints which must be considered as criteria when determining the naturalness of the stand in question. Future distribution lines must i.e. be transferred farther up to the north to replace the earlier views of the north limit of natural oak in Finland.